

4. Udvandring

Endnu et skib på vej ind i New Yorks havn. Om bord kunne være en masse usikre danskere. Mellem 1868 og 1914 udvandrede 314.000 danskere.

Peter Henningsen. Hvorfor forlader alle de her mennesker Danmark?

Vi skal faktisk helt tilbage til slutningen af 1700-tallet, hvor det danske fæstevæsen blev afviklet. Det blev afskaffet i slutningen af 1700-tallet, og bønderne blev selvejende. De blev siddende på gårdene. Og så begynder de at gå i arv, for eksempel til de ældste sønner eller døtre osv. Så andre kan ikke rigtig få fat i gårdene. I fæstevæsenet ejede man ikke gården, og når bonden døde så kunne det være at godsejeren fæstede den ud til en anden. For eksempel en husmandssøn, så det vil sige, det var en meget stor social mobilitet under fæstevæsenet. Den forsvinder fuldstændig i 1800-tallet, det vil sige bønderne blev siddende på gårdene, og nu det er deres egne forbedrer de dem. De blev bedre og bedre. De kommer mere til muffen, tjener flere penge, bliver rigere og rigere, og det blev sværere og sværere at få fat på en gård - og sådan nogle steder, de rigtig gode egne. De fede kornegne på Sydfyn, på Sjælland, Østjylland og sådan nogle steder, der er jorden stinkende dyr. Det vil sige, du kan som en fattig husmandssøn, aldrig nogen sinde arbejde dig op, så man har simpelthen no future. Hvis man er husmandssøn i 1800-tallet. Der er kun én udvej, det er at tage til USA. Altså det er det, man kalder Push effekten, det som skubber folk ud af Danmark. Og så har vi jo i starten af 1860'erne the Homestead Act, som gør, at rigtig mange af de første danske bønder overhovedet kommer til USA, ligeså snart der er blevet etableret nogle danske communities i USA. Så kommer vi til det, vi kalder Pull effekten, fordi de skriver jo hjem til deres fætre og kusiner og familier hold kæft hvor har vi det godt, og vi har fået vores egen jord. Nu er vi farmere ikke, kom herover, kom herover mens I kan.

Peter Henningsen. Den korte version er i virkeligheden at hvis man vil have sig en kone og nogle børn og en økonomisk fremtid, så skal man tage til USA.

Altså hvis man vil have økonomisk fremtid, det med konen og børnene var langt sværere, fordi det var hovedsageligt mænd der udvandrede til USA, så du har en masse communities i Midtvesten hvor at der ingen kvinder var, så de danske udvandrere gjorde det dengang, som en indvandrer fra Mellemøsten gør i dag. De henter konerne hjemmefra, så på den måde kom det danske kvinder til USA.

Made in America. I dag om den danske indvandring til USA.

"President Kennedy died at 1 pm"

"Our war on terror begins with Al Qaeda"

USA er verdens mest magtfulde land. På tværs af Atlanten kan det der sker i USA, forandre Danmark. I "Made in America: når USA forandrer Danmark", tager vi ti afgørende øjeblikke i USA's historie og går tæt på, hvordan begivenhederne forandrede Danmark og verden omkring os.

De to faste medvirkende i programmet er Anders Agner, der er chefredaktør på kongressen.com, og Peter Henningsen, der er historiker og museumschef fra Frilandsmuseet. Din vært er Lasse Charlie Pedersen.

Peter Henningsen. Denne homestead act du taler om prøv lige at gøre os lidt klogere på, hvad er det, det går ud på.

Jamen, det handler jo om, at vi er i midten af 1800 tallet, og der er store diskussioner mellem Republikanerne og Demokraterne. Det Demokratiske Parti er traditionelt baseret i det sydlige USA, hvor man har slaver og plantations hvorimod at man i det nordlige Amerika jo er protestanter, og har altså et helt andet syn på, hvordan landet skal opdyrkes, og der sker det i midten af 1800-tallet at man gerne vil ud på prærien altså vest for Mississippi og have opdyrket landet.

Hvordan skal det opdyrkes? Republikanerne de vil gerne have det, man kalder det klassiske engelske Yeoman system, hvor man har selvejere ud på bondegårdene. En masse gode protestanter, der sidder rundt på deres gårde. Hvorimod Demokraterne i Sydstaterne. De vil gerne have, at det blev opkøbt til slavedrevne plantations, så de faktisk imod hele den her landfordeling og i 1860. Der passerer rent faktisk den første Homestead Act. Sjovt nok. Jeg ved ikke lige hvorfor, men passerer faktisk i Kongressen, som bestemmer, at man vil satse på alle de her selv selvstændige farmers. Men selve præsidenten nedlægger veto, så den bliver ikke til noget. Men så sker der jo det interessante, som vi godt ved, at den amerikanske borgerkrig, hvor Sydstaterne trækker sig fra Kongressen, og simpelthen tager hjem, og da de tager

hjem. Jamen, så kan alle Nordstaterne jo gennemføre en ny Homestead i 1862. Og da borgerkrigen er slut, så er det jo en realitet, og dermed kommer der denne her Homestead Act, som betyder, at enhver som ansøger om amerikansk statsborgerskab og ellers har en uplettet straffeattest og så videre, kan få tildelt 160 acres jord ude på prærien fuldstændig kvit og frit og dermed blive deres egen lykkes smed og bliver farmers. Det handler bare om, om du er i stand til at tage fat. Sempelthen.

så homestead act gør det simpelthen ekstremt økonomisk attraktivt at tage til USA, fordi der er gratis jord.

Du kan i Europa ikke drømme om at få en bondegård. Det er en umulighed. I USA får du foræret en, ligesom du i øvrigt også gør på den jyske hede. Men det kræver selvfølgelig, at du selv tager fat og dyrker det op. Og det er rigtig, rigtig hårdt arbejde. Dermed er der også at man får skabt sådan en særlig frontier mentalitet ude i den amerikanske Midtvest. Hvis du kan noget jamen, så kan du bare gå i gang og arbejde. Du er din egen lykkes smed, og det er klart, når der går frasagn om det Europa, så trækker det endnu flere derover. På et tidspunkt er jorden jo delt ud. Og så er der ikke mere. Så er der så mange familiemedlemmer i USA rundt omkring i USA, at det stadigvæk trækker de unge over. Jeg har set i udvandrersprotokoller, som jeg selv tidligere har arbejdet med, hvordan man fra visse steder i Danmark hver eneste forår. Så ser du grupper på 20 og 25 unge mennesker mellem 16 og 20 år, der udvander sammen til USA. De kommer så til Ellis Island, og derfra deler de sig og danskerne fra i hvert fald det fynske område, som er det, jeg kender mest til. De tager stort set alle sammen til Iowa, Kansas, Nebraska, ud i Midtvesten. Dem som kommer fra landet. Dem som kommer fra kystnære områder. De tager til San Francisco for eksempel, eller de tager til New York.

Lad os lige høre et lille indslag om da danskerne valfartede til USA.

Mellem 1865 og 1914 udvandrede cirka 300.000 danskere til USA. Den såkaldte Homestead Act, der sikrer at man kan få Jord gratis på prærien, får mange afsted. Specielt folk fra landområderne, hvor jord man kan dyrke, er meget svær at få fat i i Danmark. Derfor bliver drømmen om USA som mulighedernes land en vej Mange vælger. Med sparsom oppakning på en lang tur med skib over Atlanten.

Her gik man i land på Ellis Island ved New York, før man fik lov til at rejse videre.

De fleste danskere endte ude på prærien i stater som eksempelvis Minnesota, Wyoming, Nebraska og Kansas.

Anders Agner. Enhver dansker har på en anden måde end udvandrer historie, der er i hvert fald mange danskere, som har familiemedlemmer, der kommer til USA, fordi det netop er så mange, Mange mennesker. Du fortalte her inden vi gik i gang, at det har du også.

Jeg har stået på Ellis island og fundet min oldefars to ældre brødre, Jens og Rasmus Petersen, som tog fra Ærø med fire års mellemrum, Jens var afsted i 1908 og kom så tilbage nogle år efter, men i 1912 tog ham der hed Rasmus afsted, han var uddannet maler, og det er fuldstændig som Peter han siger, han endte i Midtvesten. Han slog sig ned i Chicago og boede der helt frem til, til han døde i midten af 70'erne. Og det er jo den type af historie.

Det var pudsigt at Du nævner det fordi at hele Min familie udvandrer jo faktisk også til USA. Og de kommer sørme også fra Ærø?

Ja, nu er det så at det bliver spændende i studiet, nu er det så at det bliver rigtig rigtig familiært, fordi en god del af min familie udvandrede også, men de kommer ikke fra Ærø, de kommer fra Svendborg. Arh men det er jo næsten det samme. Men det er jo klart, at vi har de her historier bare her i studiet.

Det er jo ganske repræsentativt, for de er, som de fleste danskere har. Hvis ikke vi har det i vores primære familie, så har vi det i hvert fald ude i vores perifære familie, fordi det er så mange mennesker, det drejer sig om, der udvandrer. Det er klart, det gør også, at den her hvad kan man sige særlige tilknytning der er mellem Danmark og USA. Det var også den, der sidenhen bliver fremhævet ganske ofte.

Og når man snakker om de fjerde julifester, der bliver holdt i Danmark den dag i dag. Vi har selv på Kongressens side været med til at holde dem to gange indeni Søndermarken på frederiksberg både i 2015 og 2016 ved siden af det, der hedder mindehøjen. Og det er jo noget, der er etableret for at mindes de danske udvandrere,

den har åben den ene dag om året, det er den fjerde juli. Et lille tip til lytterne, når det bliver den fjerde juli næste gang så tag lige et smut forbi Søndermarken inde på frederiksberg, det er faktisk utroligt Spændende at opleve mindehøjen.

Men det er klart. Den her type af historie. Det er også det, der gør, at de her udvandrers fortællinger bliver ved med at fascinere os, fordi de er jo sådan lidt... nu svarede Peter her Lidt længere Intro omkring, hvad det her egentlig går ud på. Det kan vel koges ned til det, som også blev til Ole Nielsens første bog om udvandrerne den, der bare hedder Drømmen om et nyt liv. Det er jo i virkeligheden den måde, man ser det her som dansk udvandring. Min oldefars to brødre, som tog af sted. Det var ikke fordi, der var nogen af dem, der var lige på nippet til at slå igennem som Danmarks næste statsminister. Eller i den kontekst, nu vi er nede i det sydfynske som stod for at skulle være dem, der måske kunne have presset det, der blev til A.P. Møller Mærsk. Siden hen i forhold til shipping. De tog af sted, fordi de kunne se, at der var nogle muligheder, de måske ellers ikke rigtig kunne få herhjemme. Og det var rigtigt mange af de danske udvandrehistorier som er personificeret ved.

Nu snakker I om at de begge to, og de landede mange danske udvandrere de er landet det samme sted.

Men jeg kan jo prøve at gribe tilbage i denne her familiehistorie, når nu vi er ved det. Det er min farfars ældste bror. Han udvandrer til Iowa i 1886, faktisk. Det gjorde han, fordi der allerede var nogle ærøboer på det tidspunkt i Iowa, de var kommet fra Australien, hvor der var det her goldrush. Så de slog sig ned ved at bygge jernbaner og så videre over i Iowa. Og da hans ældste bror kommer derover og han tjener godt. Jeg ved ikke, om han arbejder på jernbanerne i starten, men han tjener i al fald penge og han skriver breve hjem, og det betyder så, at han faktisk også sender penge hjem. Han sender faktisk billetten til min egen farfar, som ifølge familiehistorien kun tager derover for at slippe for at være soldat. For det ville han ikke så han vil derover i seks år og slippe for at være soldat. Han var der også i seks år og kom så hjem igen, så måske var det det, der var begrundelsen. Alle hans brødre og søstre tog også med derover, og de blev, hovedparten de blev derovre, men det var ikke bare hans søster. Det var også hans fætre og kusiner. Det var dem alle sammen.

Så man ser sådan hele familier. Det var hele familier og faktisk mine egne oldeforældre. Hvis min farfar ikke var kommet hjem igen, så var de endt på fattiggården for alle deres børn var taget til Amerika.

Det var sjovt fordi Ted Sorensen, som folk måske kan huske vi snakkede om i et andet program... du snakker altid om Ted så det giver lidt sig selv.

Når man nu møder en hædersmand, som jeg jo havde fornøjelsen af i 2010 så er der også grund til at fremhæve ham. Men Sorensen efternavnet er jo danskklingende, fordi det er Sørensen familien, der i sin tid udvandrede fra Mors til Midtvesten, de endte så i Nebraska.

Men det interessante er. I forlængelse af Peters pointe, at det faktisk... han er efterkommer af danske udvandrere. Men de bedsteforældre han har mødet faktisk i USA på tværs af udvandrer familier.

Det så man meget af også i forbindelse med den danske udvandring, at danskerne ligesom samlede sig selv i danske enklaver, fordi det er klart i første omgang er der også en sproglig barriere så må vi ligesom bygge ting op sammen på baggrund af, så kunne vi i det mindste tale dansk sammen, mens vi også prøver at tillære os nye sprog og det nye land og den nye kultur. Men det sker i høj grad. Det skete også i tilfældet med Sørensen familien der så bliver til Sorensen.

Vi skal høre fra Ole Sønnichsen, der har skrevet flere bøger om den danske udvandring til USA. Jeg spurgte ham om, hvorfor danskerne endte netop i det nordlige Midtvesten, og hvad det kom til at betyde.

Dels fordi det var der man kunne tage gratis jord, man skal jo forestille sig et Amerika kort, der udvikler sig fra de to kyster. Det vil sige der bebyggede man først og til sidst så endte man jo, hvis man kom sent nok inde på prærien, hvor der stadigvæk var gratis jord, så det var sådan en fornuftsting. Det var oplagt at tage derind hvor jorden er gratis. Samtidig så ud af de 350.000 danskere, der udvandrede Mellem 1850 og 1920 så var de 70 procent af dem var landarbejdere, altså folk fra landet. Det de kunne var jo at arbejde på landet. Så de skulle derud hvor der var landbrugsjord.

Det er simpelthen der hvor der var job, men så er der også det, de finder ud af i Iowa. Især når du kommer ned i det sydvestlige hjørne i Shelby og Ottibun County, hvor du har Elcorn og Kimpleton. Det ligner Fyn ganske enkelt. Det er bakket og det er sådan dansk og der slår de sig simpelthen ned. Og grundlægger for eksempel Elcorn, mener jeg er grundlagt af folk fra Lolland, så vidt jeg husker, og Kimpleton er faktisk af æroboere fra min familie, der faktisk har været med til at anlægge Kimpleton. Og senere så kommer der jo flere over men landet er taget. Og så går de langsomt nordpå op mod

Dakotas især South Dakota, de kommer til Oregon og til Montana, hvor min familie ender i en lille by der hedder Dylan i Montana. Der kommer rigtig mange derop, og de er der stadigvæk den dag i dag med danskklingende navne, og alt er dansk. Jeg tror ikke, at de taler dansk mere, men der er meget levende arv sådan et sted som Dylan i Montana.

Men det er også derfor, at man den dag i dag kan se, når man er i Iowa at det er der det danske udvandrerkvartaler ligger. Det ligger jo i Iowa og ude og. Det er vel nok et af de vigtigste steder, man kan tage hen for at forstå den danske udvandrere historik, når man er i USA.

Hvad så for et samfund, de skaber?

Jamen, det er jo en af de interessante, for vi ser på det, det kan vi også se det idag. Hvem er det, der udvandrer fra et land? Det er aldrig de svage stakler, det er aldrig de initiativløse. Det er aldrig de dovne, det er de driftige. Det er dem, der vil selv. Det er ofte dem, som har svært ved autoriteter. Dem, som vil ud og skabe sig selv, og det ser du også i udvanderbølgen. Alle vil jeg vove at påstå, at de folk, der udvandrer fra Danmark og alle andre europæiske lande i den periode, det er de driftige så i virkeligheden sker der et kæmpe dræn af driftige mennesker fra den europæiske befolkning, og det er dem, der skaber det moderne USA og den kultur, vi kender i dag, med the selfmade man og du er din egen lykkes smed, og vi skal ikke have social hjælp, og vi skal have en svag stat osv. Hele det vi i dag forbinder med det klassiske amerikanske. Det er faktisk en typisk iværksætter mentalitet, og det er også dem, der udvandrer. Så det er ikke særlig mærkeligt.

I modsætning til for eksempel noget som Australien, der er det jo straffefanger. De har en helt anden mentalitet. Den kan du også spore i Australien i dag. Hvis du tager New Zealand, så var det især folk fra the anglican church, der udvandrede. Det var en belønning. Det ser du også i dag på New Zealand. Det er en helt anden kultur, end du finder i Australien. Så du kan spore de gamle træk fra udvandrerne den dag i dag.

Men når du siger, man kan spore de gamle træk for udvandrerne i dag. Noget af det, der er lidt særligt for dem. Jeg ved godt, den danske udvandrere, det er vel, hvor stærk

kulturel træder den igennem i USA. Altså De bliver vel forholdsvis hurtigt bare amerikanere?

Der sker det med især skandinaverne. De bliver ikke bare integrerede. De bliver lynhurtigt assimileret, og de oprindelige skandinaviske træk forsvinder faktisk meget, meget hurtigt, hvor andre grupper, måske tyskere har det med at holde mere sammen.

Italienerne og irerne, det er sådan noget man virkelig ser. Østkyst jøderne. De har mange nationaliteter, selvfølgelig. Jeg kan ikke huske en moderne Hollywoodfilm om det der foregår i det danske mindretal?

Nej, men det er jo fordi de gifter sig lynhurtigt med hinanden, sammen med tyskere, med tjekkere, alle mulige mærkelige. Det kan jeg se, når jeg har gået ind og kigget i min egen slægts historie. Jamen, det er jo kun den første generation, hvor de gifter sig med danskere enten hentet hjemmefra eller fra andre udvalgte familier, derefter gifter sig med tyskere, serbere og alle mulige andre. Og så forsvinder de her træk, og de taler ikke dansk med deres børn. Og så forsvinder sproget, og når sproget forsvinder, forsvinder kulturen det er meget banalt.

Men det er meget skægt, fordi der er ikke nogen tradition for... hvis du tager den irske udvandrerbølge, så holder man jo den dag stadig store Saint Patrick's Day fester, og du holder i grundlovsfester, det er ikke sådan så den 5. Juni er en stor... Der er tivlifest i Elkorn, hvor der er medisterpølse og æbleskiver.

Vis mig andre steder i USA, hvor de gør det. Men det der bare er bemærkelsesværdigt, det er at selvom det forsvinder. Som det ikke bliver lige så tydeligt i den amerikanske kultur, den amerikanske hverdag, så tror jeg ikke man skal tage fejl af alligevel. At efterkommerne af danske udvandrere stadig var stolte eller er stolte af og gerne også vil fortælle historien.

Så sent som for en måned siden, der talte jeg med Ted Sorensens datter Julia Sorensen, som i øvrigt også nu bor i Chicago. apropos jamen, så hun fortalte, at de havde været tilbage i forhold til hans ophav på Mors. De havde besøgt stedet. Det hele tiden det der med, at det er Soren-søn. Det er ikke Sorenson, han sagde det sågar til mig, da jeg sad med ham. Så sagde han at han var helt sikker på det ville blive stavet

forkert, når han en dag døde. Ville der stå med son i hans nekrolog i New York Times. Like I Was some kind of norwegian.

Det var altså virkelig forkert, ikke? Nu var han, var han af dansk oprindelse osv. Og i øvrigt meget skægt. Det hun fortalte mig Julia hans datter.

Det var det bedste kompliment, du kunne få fra ham. Du var tydeligvis, at han kom fra den del af Danmark, hvor janteloven var fra at få det bedste kompliment, hendes far nogensinde kunne finde på. Det var not bad.

Hvis man hvis man inden vi hopper tilbage til Danmark, hvis man skal pege på noget af det. Jeg synes bare, det er enormt mange mennesker 314.000, men hvis man skal pege på et kulturelt aftryk, de så sætter sig i USA. Hvad ville det så være?

En af de ting som jeg ved i hvert fald, og det er noget amerikanerne har det med at blive ganske ganske gnavne over, når de finder ud af. Det er også noget, der blev diskuteret ganske kraftigt. Det er faktisk at det er en dansker, der opfinder Burgeren. Det er en dansk udvandrer, der opfinder burgeren, et af de største amerikanske symboler, og det... Ole Sønnichsen, som har skrevet de fantastiske udvandrerbøger er en af mine gode venner gennem mange år. Da han fortalte mig historien Første gang, var jeg ved at falde ned af stolen og jeg anede det ikke. Den lange historie kort. Det er jo, at det er en dansk udvandrer, som i sin tid opfinder burgeren og den lille restaurant, hvor det her kæmpe fænomen, som det så bliver Starter jamen den dag i dag. Den ligger i Connecticut, og den er stadigvæk i femte generation Nu fra familien, der driver den her restaurant, hvor den danske udvandrer i sin tid opfandt burgeren. Det er en fantastisk historie, og det er jo, det er en lille detalje... Han opfandt Hamburger. Det var da meget stærkt og vi er mange, der siger tak. Især om lørdagen.

Vi vender lige fokus tilbage mod Danmark, hvor vi snakker om det her med.

Der er 314.000 mennesker, der forlader Danmark. Registrerer som du har forklaret mig for 1868 til 1914. Det burde jo påvirke samfundet rimelig meget at 314.000 og du siger det ovenikøbet er de dygtigste, de stærkeste og de mest ærgerrige, der forlader landet. Hvilke aftryk sætter sig i danmark?

Ja se det er jo interessant, fordi hvis man går tilbage til slut 1800-tallet, så diskuterer man jo også meget, om det virkelig var i orden, at danskerne bare forlod deres land. Og det var jo også svenskerne, især der var jo endnu flere svenskere, der tog af sted, hvor

man også diskuterede det. Men der var man enige om, at det var en god idé, fordi man slap for et fattigdomsproblem. Man eksporterer jo fattigdomsproblemet til USA, men man eksporterer jo også straffefanger til USA. De fik en billet så kunne de tage til USA. Så slap vi for at føde på dem. Så var man af med alle de her besværlige elementer. Man så ikke på dem som en slags ressource.

Det var en overskudsproduktion, en overskuelig befolkning, der ellers ville lægge sognerådet til last med fattighjælp og så videre og så videre. Og Husmænd fik jo rigtig mange børn ti og elleve børn. Dem vil man faktisk gerne af med. Man så det som en stor hjælp, at man slap af med et fattigdomsproblem, og ser vi så på hvilken indflydelse har det haft her hjemme er det faktisk svært at få øje på, at det rent socialt og økonomisk betyder det jo ikke noget. Men slap faktisk af med fattigdomsproblem. Og så skabte det selvfølgelig en masse familiemæssige relationer, der har gjort at igen. I det tyvende århundrede har danskere og amerikanere at kunne skrive sammen og senere ringe sammen, og man har noget familiært.

Kommer der ikke nogen, kan man sige en kulturel eksport den anden vej. Nu kan man sige danskerne tog kultur med til USA. De bliver så hurtigt assimilerede, som du siger.

Altså man forsøgte det rent faktisk... i starten af 1900 tallet der anlagde Man for eksempel nogle grundtvigianske højskoler i Nebraska. Det var faktisk en fra min familie, der var med til at grundlægge Dana College i Nebraska. Så man forsøgte at gå den vej. Hvor succesrigt det var, det ved jeg ikke.

Men jeg tænker på, kommer du ikke med kulturelle eksport den anden vej tilbage til Danmark eller de bliver bare derovre?

Min onkel Bobby i Amerika, som han faktisk hed. Han sendte jo slik til os tilbage i 70'erne, så man kan sige, om der er noget i den vej, og jeg har arvet min farfars Stetson cowboyhat.

Den kunne du godt have taget på i studiet. Det havde givet det ekstra element.

Anders Agner, det må da skabe nogle stærke kulturelle bånd, at man lige pludselig har 314.000 tidligere landsmænd, der bor her på den anden side af atlantehavet?

Og det er da klart. Det er også en af grundene til, at udvandre historikken den dag i dag stadig giver både fascinerer os, men også er med til at det, at det føles nærværende for os, netop fordi ... At vi alle sammen, ligesom vi tre, at vi tre også har en eller anden form for udvandrer historie, vi kan fortælle vores børn og børnebørn, og det er klart, at når man står på Ellis island, som vi også alle har prøvet og har, det man i øvrigt dengang kaldte for Island of tears, fordi det kunne være det sted, hvor det hvor din drøm om Amerika blev knust, hvis ikke du fik lov til at komme ind. Jamen, det er da noget særligt, når man står der og pludselig kan se, om der er nogle af dine forfædre. Har stået her for hundrede eller 150 år siden og tænkt, nu var det nu.

Nu var det starten på det nye liv. Nu er det jagten på lykke, som de virkelig er gik all in på, og jeg synes, det er en fantastisk historie.

Det er også en historie, som er vigtig at blive ved med at huske på, fordi det er, Det for mig er også en historie om mod og driftighed, og det der med, at hvis man, hvis man vil noget, som man nødt til at gøre noget.

Jeg tænker bare det her med, at du lige pludselig har familiemedlemmer på den anden side af atlanten, hele den Amerikaniseringen vi ser, at også det danske samfund i det tyvende århundrede, det kan så have alle mulige andre grunde. Men det, at vi har tidligere landsmænd, der nu bor i USA, har det slet ingen betydning.

Altså, jeg tror ikke, du kan se så isoleret på det. Det der har en betydning. Det er, at amerikanerne kommer af europæere oprindeligt, så nu kommer de også af alt muligt andet, ikke. Men det er klart, at det skaber en særlig tradition i USA for at have en nostalgisk følelse for Europa. Det gamle land, moderlandet. Det er jo ikke kun England, det er jo alle de europæiske lande, og det gør selvfølgelig også mere rent politisk får en ren veneration, for det for alle har jo familier i Europa, og derfor er det tæt sammenknyttet og USA og Europa vi er jo vant til at Det hører bare sammen. Det er to sider af samme sag.

Det er to meget forskellige former af Den samme kultur.

Ja, den amerikanske kultur var tidligere meget udpræget en europæisk kultur og vesteuropæisk kultur. Det er det selvfølgelig stadigvæk mange steder med, men det er blevet mere delt forskellige steder. Nu har vi en stor latinamerikansk kultur over i

Californien og så videre. Det er jo grundlæggende også en art europæisk kultur, fordi den latinamerikanske kultur er fra Sydeuropa.

Det er en lille smule fjollet. Men den allermest tydelige måde, Danmark dagligt repræsenteres i den amerikanske hverdag. Det er, at man går ind på en Starbucks, hvis man så køber sig det, som vi herhjemme vil kalde wienerbrød. Det er jo det Amerikanerne kalder danish. Det er jeg ikke helt. Jeg mangler stadig at komme til bunds i hvordan det endte med det er det de kalder det.

Det er konsekvent, at det, vi herhjemme kalder wienerbrød, er danish pastry i en amerikanske kontekst.

Jeg tænker, at det måske har noget at gøre med. Nu ved jeg ikke om det stammer fra Californien, men rigtig mange af de udvandrere, som faktisk kom fra Sydfyn og ærø. De var faktisk bagere, og de slog sig ned i Californien. Det er blandt andet i Solvang, der er også ærøske bagere, der har slået deres folder der. Jeg ved ikke, om det er derfra, at det har udbredt sig det med Danish pastry. Jeg kan sige, at i Australien, hvor jeg har været der, hedder det også danish. Det er faktisk rigtigt, det er sandt.

Og så kan vi tilføje, eller vi kan slutte med en lille anekdote. Jeg ved i hvert fald et af de medlemmer af min familie, der udvandrede, han ikke kan ikke bager, men han var Møller.

Det er næsten det samme. Det er på vej derhen, jeg hører konturerne til din næste bog Peter her, det er befolkningsgrupper fra syd og Sydfyn og øerne. Nu skal I stoppe ... med hang til bagværk.

Det var Made in Amerika. Når USA forandre Danmark. Om den danske udvandring til USA og hvilke spor Det har sat sig. Selvfølgelig hovedsageligt i USA, men også i Danmark, hvor konklusionen var, at det var ikke det helt store. Tak skal i have.

Programmet her var produceret af Kiss content for Loud og Nationalmuseets medie Vores Tid. Tilrettelægger og producer Tom Carstensen. Christina Fabrin hedder Jeg og jeg har speaket. Lasse Charlie Pedersen var vært og redaktør.